

Міністерство освіти і науки України
Інститут спеціальної педагогіки
НАПН України

**НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ ДЛЯ 6-9 (10)
КЛАСІВ СПЕЦІАЛЬНИХ
ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДІВ ДЛЯ ДІТЕЙ ІЗ ЗАТРИМКОЮ
ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ**

Українська література
(для закладів з українською і російською
мовами навчання)

6-7 класи

Укладач: Омельченко І.М.

Київ – 2015

Пояснювальна записка

Програма з української літератури для 6-7 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із затримкою психічного розвитку відповідає Державному стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392. Програма для дітей із затримкою психічного розвитку укладена на основі адаптації державних вимог до загальноосвітньої підготовки учнів та у відповідності з навчальною програмою «Українська література» для 6-7 класів загальноосвітніх навчальних закладів¹.

У Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти мету освітньої галузі «Мови і літератури» сформульовано як «розвиток особистості учня, формування в нього мовленнєвої і читацької культури, комунікативної та літературної компетентності, гуманістичного світогляду, національної свідомості, високої моралі, активної громадянської позиції, естетичних смаків і ціннісних орієнтацій».

У сучасному процесі державотворення гуманітарна сфера, до якої належить і освіта, відіграє першорядну роль, адже найбільшою цінністю кожного цивілізованого суспільства є людина. Літературна освіта є важливим чинником створення оптимальних передумов розвитку всебічно освіченої особистості, виховання громадянина-патріота України, а її зміст базується на засадах загальнолюдських і національних цінностей, принципах гуманізму й демократії.

Українська література також є потужним носієм ідентичності нації, її генетичного коду. Тому в контексті світових процесів глобалізації, в індивідуальному національному самоусвідомленні, самозбереженні й самоствердженні її роль незаперечна й важлива. Виховання свідомого українця повинно базуватися на історичних і культурних знаннях, традиціях, на переосмисленні сучасного досвіду на основі загальнолюдських цінностей. Ознайомлення з художнім твором, усебічний аналіз змістової, жанрової та естетичної специфіки наблизять учнів до розуміння літератури як вияву мистецтва, потужного чинника світосприйняття та самоідентифікації.

Зміст освіти в спеціальних загальноосвітніх навчальних закладах, які відвідують діти із затримкою психічного розвитку, відповідно до Державного стандарту, має цензовий рівень. Отже, у дітей із затримкою психічного розвитку впродовж навчання в 6-7 класах на основі достатньо скоригованих процесів пізнавальної та емоційно-вольової сфер, мовленнєвої діяльності та культури

---

¹Програма з української літератури для 5-9 класів зі змінами, затвердженими наказом МОН від 04.08.2014 № 895: автори: Р.В. Мовчан, К.В. Таранік-Ткачук, М.П. Бондар, О.М. Івасюк, Л.І. Кавун, О.І. Неживий, Н.В. Михайлова.

спілкування, набутих позитивних якостей особистості, мають бути сформовані повноцінні знання та вміння з української літератури, які відповідають рівню освіти учнів основної ланки загальноосвітньої школи, а відтак забезпечують успішне навчання в старшій ланці, у професійно-технічних училищах.

Однак, варто пам'ятати, що в основній ланці спеціального загальноосвітнього навчального закладу для дітей із ЗПР продовжують навчатися діти зі стійкими недоліками навчально-пізнавальної діяльності, які не вдалося в достатній мірі скоригувати в початковій школі. Учні із затримкою психічного розвитку цієї вікової групи притаманні особлива ригідність, інертність мислення, у процесі виконання навчальних завдань домінування інтуїтивно-практичного мислення над понятійним, недостатня продуктивність операцій мислення: аналізу, абстрагування, узагальнення, порівняння, суттєве відставання у розвитку причинно-наслідкового мислення, недостатність самоконтролю, рефлексії, низька мотивація до здійснення навчальної діяльності тощо.

Таким чином, мета та завдання змісту освіти основної ланки шкіл для дітей із затримкою психічного розвитку повинні трансформуватися через пріоритети сучасної освіти і, водночас, мати визначену корекційно-розвиткову спрямованість.

Отже, метою вивчення української літератури в основній ланці школи для дітей із затримкою психічного розвитку є:

- підвищення загальної освіченості громадянина України, досягнення належного рівня сформованості вміння «читати й усвідомлювати прочитане», «прилучатися до художньої літератури, а через неї – до фундаментальних цінностей культури», розширення їхніх культурно-пізнавальних інтересів;
- сприяння всебічному розвитку, духовному збагаченню, активному становленню й самореалізації людини в сучасному світі;
- виховання національно свідомого громадянина України;
- формування й утвердження гуманістичного світогляду особистості, національних і загальнолюдських цінностей.

Складові цієї стратегічної мети реалізуються через такі конкретні завдання навчального предмета «Українська література», які, відповідно до Державного стандарту, ґрунтуються на *емоційно-ціннісній, літературознавчій, загальнокультурній, компаративній, корекційно-розвитковій змістових лініях*:

1. Зацікавлення учнів із затримкою психічного розвитку художнім твором як явищем мистецтва слова, специфічним «інструментом» пізнання світу і себе в ньому – прищеплення бажання читати.

2. Розвиток уміння сприймати літературний твір як явище мистецтва слова.

3. Підняття рівня загальної освіченості учнів із затримкою психічного розвитку: набуття ними базових знань з української літератури, необхідних для повноцінної інтеграції в суспільство на різних рівнях. Ознайомлення з

найвизначнішими та найпоказовішими взірцями української народної творчості та художньої літератури.

4. Формування загальної читацької культури учнів із затримкою психічного розвитку, розвиток естетичного смаку.

5. Формування стійкого інтересу до української літератури як вагомого духовного спадку народу, повноцінного оригінального мистецтва.

6. Виховання майбутнього читача й шанувальника української літератури.

7. Формування гуманістичного світогляду, принципів патріотизму й толерантності, розвиток духовного світу, утвердження загальнолюдських морально-етичних орієнтирів і цінностей.

8. Сприяння національному самоусвідомленню і стійкому відчуттю приналежності до культурної світової спільноти.

9. Вивчення української літератури в національному і світовому культурологічному контекстах.

10. Розвиток творчих і комунікативних здібностей учнів із затримкою психічного розвитку, їхнього мислення, культури спілкування, уміння висловлювати власну думку.

11. Вироблення вміння орієнтуватися в інформаційному та комунікативному сучасному просторі.

12. Вироблення вміння застосовувати здобуті на уроках літератури знання, навички в практичному житті.

13. Розвиток навичок самоосвіти, бажання і спроможності постійно вчитися.

Отже, в програмі з української літератури враховано нинішні державні вимоги до змісту і рівня навчальних досягнень учнів загальноосвітнього навчального закладу. **Зміст** запропонованого до вивчення літературного матеріалу спроектовано на очікувані **результати навчання**, що дає можливість більш цілеспрямовано та стратегічно зорієнтовано організувати навчальний процес, а також проконтролювати його. Результати навчання передбачають формування такого покоління молоді, яке буде здатним робити особистісний, духовно-світоглядний вибір; матиме необхідні знання, навички і компетентності для інтеграції в ринкове суспільство на різних рівнях; для повноцінного утвердження себе в глобалізаційному світі; буде здатним до навчання упродовж усього життя.

У ній наскрізно втілено **ключові компетентності**, які сприятимуть розвитку особистості та її повноцінній самореалізації в сучасному житті. Вивчення в загальноосвітній школі предмета «Українська література» забезпечує реалізацію цих компетентностей у таких напрямках:

– соціальні компетентності (активна участь у суспільному житті; здатність знайти, зберегти і розвинути себе як особистість; розвиток комунікативних якостей; здатність розв'язувати проблеми; формування світоглядних і загальнолюдських ціннісних орієнтирів);

– мотиваційні компетентності (розвиток творчих здібностей, здатності до навчання, самостійності мислення);

– функціональні компетентності: естетична, культурологічна, мовна, комунікативна (вміння оперувати набутими знаннями, сформованими навичками, використовувати їх у практичному житті).

Відповідно до Державного стандарту, зміст літературного компонента в основній школі, зокрема й предмету «Українська література», спрямовано на досягнення належного рівня сформованості вміння читати й усвідомлювати прочитане, на розвиток інтересу до художньої літератури, до читання загалом, розкриття за допомогою літератури національних і загальнолюдських цінностей, на формування гуманістичного світогляду особистості, розширення її культурно-пізнавальних інтересів; на виховання поваги до звичаїв, традицій українського народу, толерантного ставлення до культури інших народів. Програмою передбачається засвоєння певного кола усвідомлених літературних знань (змісту творів, авторів, окремих фактів біографії письменників тощо), початкових уявлень, умінь і навичок оперувати ними в процесі читання творів та їх текстового аналізування.

Концептуальна структура програми, її змістове наповнення передбачають: утілення ключових компетентностей, урахування вікових особливостей учнів, психології сприйняття дитиною творів художньої літератури, особливості сучасного навчального процесу в середній школі, право вибору (для вчителя і учня), особливості сучасного інформаційно-комунікативного простору, національних процесів державотворення, загальносвітових процесів глобалізації тощо. Тому художні твори для текстового розгляду добиралися за принципами: естетичних критеріїв, жанрово-тематичної розмаїтості, врахування вікової психології, осучаснення змістового матеріалу.

Курс української літератури в 6-7 класах структуровано за такими взаємопов'язаними тематично-проблемними блоками: 6 клас («Загадково прекрасна і славна давнина України», «Я і світ», «Пригоди і романтика», «Гумористичні твори»), 7 клас («Із пісенних скарбів», «Про далекі минулі часи», «Ти знаєш, що ти – людина...», «Ми – українці»).

Вивчення української літератури в кожному класі має також рубрику «**Література рідного краю**», на яку виділено години, які вчитель упродовж року має розподіляти самостійно. Це сприятиме додатковому індивідуальному вибору вчителем текстів для розгляду. До «літератури рідного краю» пропонуємо включати також художню творчість ровесників учнів, їхніх земляків.

До кожного з них відповідно до вікових особливостей учнів підібрані тексти, які за своїм змістом дають можливість максимально репрезентувати ту чи іншу тему. Ураховано також і необхідність тематично-стильової різноманітності пропонованих для розгляду творів, їхні ідейно-ціннісні пласти, які втілюють ключові компетентності.

Отже, українська література в 6-7 класах вивчається за своєрідним цілісним сюжетом, у якому кожен із митців має свою «нішу» в тій чи тій темі, відповідно його твір виконує певну естетичну й морально-етичну функцію. При цьому біографія письменника загалом не вивчається, вона згадується лише вибірково, диференційовано, тобто так, як того потребує основна тема, заявлена в назві тематично-проблемного блоку, до того ж фрагмент з біографії має зацікавлювати й бути доступним для розуміння дітям із затримкою психічного розвитку.

Особливо варто наголосити на демократичному спрямуванні всіх компонентів програми. Насамперед це стосується розподілу навчальних годин. Кількість часу на вивчення кожного розділу, теми учитель може визначати самостійно (в межах 70 год. для закладів з українською мовою навчання і 35 год. для закладів із російською мовою навчання).

Резервний час може використовуватися для контрольного оцінювання, різних видів творчих та інших робіт (екскурсій, диспутів, семінарів тощо) – на вибір учителя. Ознайомлення з літературою рідного краю відбувається упродовж року.

У рубриці «**Зміст навчального матеріалу**» пропонуються вступні тези до кожного розділу чи теми, коротка характеристика творчості того чи іншого письменника, анотації до творів, що враховують сучасні літературознавчі оцінки (у доступних для школярів межах); вводяться необхідні під час розгляду художніх творів нові теоретичні поняття, необхідні для аналізування текстів тощо. Зміст цієї рубрики засновано на сучасних загальноприйнятих компетентних версіях оцінки письменника і його творчості, водночас враховано навчально-методичні особливості шкільного літературознавства, виховну, естетичну мету вивчення того чи іншого художнього твору.

Однак ця рубрика не повинна сприйматися догматично. Вчитель пропонує лише необхідні стартові знання, висловлює певні судження як взірць (своєрідний ключик розуміння), що заохочувало б до пізнання, роздумів, висловлення власної думки, зацікавило, скорегувало, спрямовувало до розкриття теми й підтеми. Програма не вимагає прийняття єдиної думки, єдиного прочитання тексту, навчальний матеріал повинен подаватися так, щоб спонукати до власних оціночних висновків. Учень із затримкою психічного розвитку вчиться їх робити самостійно та з допомогою вчителя, оцінювати, порівнювати, проводити аналогії з сучасним життям, власним досвідом тощо.

Необхідно звернути увагу, що **текстово вивчаються** лише твори, виокремлені в тексті програми півжирним, інші ж лише називаються. Це саме стосується й коротких оглядів перед підтемами. Наприклад, перед вивченням «Слова о полку Ігоревім» учитель має лише назвати пам'ятки оригінальної літератури княжої Руси-України, коротко, узагальнено їх охарактеризувавши, а не розглядати їх детально.

У програмі з української літератури для дітей із затримкою психічного розвитку вчителю складно втілити цілісний підхід до вивчення творів, тому ми пропонуємо реалізовувати **принцип вибіркості й доступності текстів художніх творів для розуміння учнями із ЗПР**. Учні загальноосвітнього навчального закладу спроможні самостійно прочитати досить великий за обсягом твір. Школярам із ЗПР це не під силу. Тому вчитель сам знайомить дітей із загальним змістом твору (якщо він досить великий за обсягом), а учні читають виділені фрагменти тексту, які допоможуть скласти характеристику персонажа, охарактеризувати художні засоби, бачити художні деталі тощо. Однак діти повинні розуміти загальний зміст твору, без цього аналіз його деталей не матиме сенсу.

Особливу увагу варто звернути на підрубрику ТЛ (теорія літератури). У шкільному вивченні вона означає лише початкові, доступні дітям знання про художні засоби, жанри, літературознавчі поняття тощо, необхідні при розгляді того чи того твору як явища мистецтва слова. До того ж кожне з них зазначається лише один раз, надалі вони лише повторюються, закріплюються – відповідно до вибору й фахової компетентності вчителя.

Рубрика **«Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів»** містить перелік основних усвідомлених знань (у тому числі й творів для вивчення напам'ять), умінь, навичок, передбачених кожною конкретною темою. Завдання цієї рубрики запропоновано диференційовано, з наростаючою складністю, що зручно й необхідно для особистісно зорієнтованого навчання, при врахуванні рівня підготовленості учнів, а також для оцінювання. У рубриці особлива увага приділяється постійній допомозі кожному учневі у висловленні думок, в аналізі твору, у відтворенні його змісту тощо. Така допомога дітям із затримкою психічного розвитку вкрай необхідна у зв'язку з ослабленням їхньої пам'яті, неспроможністю зосередитися на завданні, розгубленістю, недостатньою гнучкістю мислення, несформованістю самоконтролю тощо.

Рубрика **«Спрямованість корекційно-розвиткової роботи»** містить перелік основних напрямів корекційно-розвиткової роботи вчителя: розвиток пізнавальної діяльності, мовлення та культури спілкування, емоційно-вольової сфери та особистості учня із затримкою психічного розвитку.

Особливий акцент вчителю варто приділити в процесі реалізації корекційно-розвиткової складової на уроках української літератури: розвитку мовлення й формуванню культури спілкування; емоційно-вольової та особистісної сфер. Їх необхідно обов'язково враховувати під час розгляду конкретних художніх текстів. Це своєрідний прогноз тих морально-етичних, суспільно вартісних умінь, які можуть прищеплюватися молодій людині в результаті вивчення того чи того твору і які допомагатимуть їй повноцінно жити. Звісно, це лише гіпотетичний морально-емоційний результат, адже вплив мистецтва на людину індивідуальний, а тому може бути непередбачуваним. Однак цей цілеспрямовано запропонований емоційно-ціннісний прогноз

великою мірою увиразнює й дисциплінує весь навчальний процес на уроках літератури, в сучасних умовах глобалізаційних процесів, тенденцій дегуманізації тощо робить його потужним націє- та людинотворчим чинником. У зазначеній рубриці названі ті досягнення, до яких слід наближати школярів із затримкою психічного розвитку в процесі вивчення української літератури.

Демократична орієнтація програми спрямована на постійну творчу співпрацю, діалог учителя, учня з художнім твором, дає широкий простір для самостійного сприйняття і осмислення літератури як явища мистецтва.

6 клас

Усього — 70 год. На тиждень — 2 год. Текстуальне вивчення творів — 51 год. Повторення та узагальнення — 2 год.

Література рідного краю — 4 год. Позакласне читання — 4 год. Розвиток мовлення — 4 год. (у межах годин на текстуальне вивчення). Виразне читання — 2 год. Резервний час — 7 год.

К-ть годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
1	<p>ВСТУП. Книжка в житті людини. Письменник — особливо обдарована людина, його праця над художнім твором. Розповідь про те, як «робиться книга». Сучасний читач і його роль у новому «житті» твору.</p>	<p>Учень/учениця: обізнаний із рукописними книгами часів Київської Русі, знає про автора «Повісті временних літ» Нестора Літописця; розуміє і може з допомогою вчителя розповісти про роль книжки у житті людини та про роль читача в «житті» художнього тексту; за навідними запитаннями вчителя намагається зрозуміти ставлення до дійсності звичайної людини і письменника, ставлення до літературного твору читача і письменника; демонструє обізнаність щодо місць, де можна «зустрітися» з літературою (<i>літературні журнали, радіопередачі, телебачення, театр, книгарні, бібліотеки, Інтернет</i>); з допомогою вчителя аргументує індивідуальні</p>	<p>Розвиток мовлення і культури спілкування. Вправління у розповіді за планом про роль книжки у житті людини та про роль читача в «житті» художнього тексту. Розвиток здатності в різних видах розповіді (за планом, творчих) розкривати індивідуальні читацькі інтереси. Розвиток емоційно-вольової сфери. Формування ціннісного ставлення до книги та письменника, який її написав. Розвиток особистості. Усвідомлення того, що письменник-обдарована людина і його працю слід шанувати. Усвідомлення необхідності шанобливого ставлення до книжки. Розуміння того, що книжка допомагає людині стати освіченою. Виховання потреби в читанні художньої літератури. Усвідомлення потреби шанобливого ставлення людей до книжки, до освіти.</p>

		читацькі інтереси (зокрема власні)	
6	<p>ЗАГАДКОВО ПРЕКРАСНА І СЛАВНА ДАВНИНА УКРАЇНИ <i>Календарно-обрядові пісні.</i> Роль і місце пісні в житті українців. Головні календарні обряди. Народна обрядова пісня, її різновиди. <i>Пісні літнього циклу:</i> «У ржі на межі», «Ой біжить, біжить мала дівчина», «Проведу я русалочки до бору» (<i>русальні</i>); «Заплету віночок», «Ой вінку мій, вінку», «Купайло, Купайло!» (<i>купальські</i>); «Маяло житечко, маяло», «Там у полі криниченька» (<i>жнивварські</i>) — на вибір. <i>Пісні зимового циклу:</i> «Ой хто, хто Миколая любить», «Засівна», «Нова радість стала», «Добрий вечір тобі, пане господарю!», «Щедрик, щедрик, щедрівочка» (на вибір). <i>Веснянки:</i> «Ой весна, весна — днем красна», «Ой кувала зозуленька», «А в кривого танця» (на вибір). <i>Народні колискові пісні</i> «Ой</p>	<p><i>Учень/учениця:</i> знає про виникнення народної обрядової поезії, її різновиди; уміє розповідати про головні календарні обряди українців; розрізняє і називає різновиди календарно-обрядових пісень; уміє виразно і вдумливо читати їх, коментувати зміст, з допомогою вчителя виділяє художні засоби; за навідними запитаннями вчителя з'ясовує роль колискової пісні в житті людини; з опорою на план описує образ матері над колискою дитини (за літературою та живописом); з допомогою вчителя висловлює власні роздуми про тепло рідного дому. Вивчає напам'ять: 1 пісню і 1 веснянку (<i>на вибір</i>).</p>	<p>Розвиток мовлення і культури спілкування. Залучення школярів до бесіди зі значущими дорослими про те, які пісні вони співали своїм малятам. Про що йшлося в цих піснях? Розвиток уміння розповідати про улюблені пісні дорослих і власні вподобання у цій сфері. Збагачення лексики дітей кращими зразками, що містяться у календарно-обрядових та колискових піснях. Розвиток емоційно-вольової сфери. Розвиток емоційного ставлення до прочитаних народних пісень та веснянок. Розуміння магічної сили обрядових пісень для предків. Розвиток особистості. Формування прагнення відроджувати і вивчати оригінальну творчість народу. Виховання поваги до вірувань наших предків, гордості за свій талановитий народ. Формування прагнення відроджувати й вивчати оригінальну творчість народу. Виховання почуття любові до рідних.</p>

	<p>ти, коте, коточок», «Ой ну, люлі, дитя, спать». Провідні мотиви, лексичні особливості колискових. Календарно-обрядові пісні рідного краю. ТЛ: народна пісня, колискова, повтори (рефрен), анафора.</p>		
--	---	--	--

3	<p>Пісні літературного походження. «Ще не вмерла України...» П. ЧУБИНСЬКОГО і М. ВЕРБИЦЬКОГО — національний гімн нашої держави. Легенда про дівчину-Україну, яку Господь обдарував піснею, та її зв'язок із «Молитвою» О. КОНИСЬКОГО й М. ЛИСЕНКА, духовним гімном України. «Ой, у лузі червона калина похилилася» С. ЧАРНЕЦЬКОГО і Г. ТРУХА — пісня, що стала народною. «Як тебе не любити, Києве мій» Д. ЛУЦЕНКА — популярна пісня про столицю України. Патріотичні мотиви, героїчний пафос пісень літературного походження.</p>	<p>Учень/учениця: розуміє і вміє пояснити специфіку пісні літературного походження (з допомогою вчителя); переказує історію створення національного гімну; висловлює судження про значення національного гімну в житті народу; за запитаннями вчителя розповідає про зв'язок народної легенди про дівчину-Україну з «Молитвою» О. Кониського; виразно і вдумливо читає пісні; з допомогою визначає й коментує провідні мотиви, пояснює роль символів у них. Вивчає напам'ять: гімн «Ще не вмерла України...» й 1 пісню (<i>на вибір</i>).</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Розвиток пам'яті. Пригадування вже знайомих пісень літературного походження. Розвиток уміння відрізнити за тематикою пісні літературного походження. Розвиток мовлення і культури спілкування. Розвиток уміння виразно читати пісні літературного походження. Розвиток уміння вести діалоги та полілоги за змістом пісень. Розвиток емоційно-вольової сфери. Розвиток емоційно-ціннісного ставлення до подій розкритих у піснях літературного походження. Формування уміння розуміти символи розкриті в піснях та пояснювати їх роль. Розвиток особистості. Виховання почуття, патріотизму, віри в щасливе майбутнє свого народу.</p>
---	--	--	--

	ТЛ: гімн.		
2	<p>Микола ВОРОНИЙ. «Євшан-зілля» Коротко про письменника. Патріотичні почуття й толерантне ставлення до інших народів. Роль слова, пісні, історії в житті будь-якої людини. Краса природи рідного краю.</p> <p>ТЛ: ліричний герой, ліро-епічний твір, поема.</p>	<p>Учень/учениця: знає коротко про письменника; виразно і вдумливо читає поему; за запитаннями вчителя вміє розповідати про її історичну основу, зв'язок з народною легендою (за літописом), самостійно чи за допомогою вчителя визначає головну думку; розповідає про життя ханського сина в полоні руського князя й пояснює, чому він забув рідний край; характеризує образ юнака-половця; з допомогою вчителя співвідносить давноминулі події, описані в поемі, із сучасністю; з допомогою вчителя висловлює власне розуміння почуття патріотизму.</p>	<p>Розвиток мовлення і культури спілкування. Розвиток уміння розповідати про життя ханського сина в полоні руського князя. Розвиток уміння вести діалоги та полілоги за змістом твору про патріотичні почуття та толерантне ставлення до інших народів, людей. Формування уміння за планом-схемою характеризувати образ юнака-половця. Розвиток емоційно-вольової сфери. Розвиток естетичного сприймання краси природи рідного краю. Розвиток уміння ідентифікуватися з образом юнака-половця. Розвиток особистості. Розвиток усвідомлення ролі історичної пам'яті для кожної людини. Виховання в учнів національної свідомості, вірності Батьківщині.</p>
3	<p>Тарас ШЕВЧЕНКО. «Думка» («Тече вода в синє море...»), «Іван Підкова» Відомості про перебування поета в Санкт-Петербурзі. Патріотичні мотиви творів Т. Шевченка, їхній героїчний пафос, зображення в них історичного минулого. Специфіка ліричних і ліро-епічних творів.</p>	<p>Учень/учениця: знає і розповідає основні відомості про життя Т. Шевченка в Санкт-Петербурзі; обізнаний зі змістом творів, намагається виразно й осмислено читати їх; з допомогою вчителя визначає провідний мотив вірша «Думка», розуміє поняття «художні засоби», з допомогою вчителя</p>	<p>Розвиток мовлення і культури спілкування. Розвиток уміння розповідати про життя Т. Шевченка в Санкт-Петербурзі. Розвиток уміння вести діалоги та полілоги за змістом творів Т. Шевченка. Розвиток емоційно-вольової сфери. Формування шляхом активізації ідентифікації вміння розуміти риси й поведінку козацьких ватажків.</p>

		<p>визначає їхню роль; за запитаннями вчителя розкриває історичну основу поеми «Іван Підкова», риси й поведінку козацьких ватажків, їхні стосунки з підлеглими; за запитаннями вчителя пояснює особливості художніх засобів у зображенні штормового моря, бою.</p> <p>Вивчає напам'ять: вірш «Думка».</p>	<p>Розвиток особистості. Прищеплення морально-етичних, суспільно важливих виховних компетенцій на вивченому матеріалі. Формування усвідомлення того, що героїзм і мужність – ознаки лицарських чеснот українських козаків. Осмислення духовного зв'язку з історичним минулим рідного народу.</p>
4	<p>В. Рутківський. «Джури козака Швайки» («На козацьких островах») Творчість відомого українського письменника. Твір про волелюбних, сміливих героїв, які вміють вистояти у складних ситуаціях. Тема боротьби українських козаків проти татарської орди.</p>	<p>Учень/учениця: з допомогою вчителя визначає історичну основу твору; уміє пояснити поєднання у творі фантастичного і реального; самостійно чи з допомогою вчителя знаходить і коментує описи природи, портрети персонажів; за навідними запитаннями вчителя висловлює власні судження про героїство та вміння з честю вийти із найскладніших ситуацій козака-характерника Швайки та його юних помічників Грицика та Санька; аналізує роль художніх засобів.</p>	<p>Розвиток мовлення і культури спілкування. Розвиток вміння розповідати про героїство та вміння з честю вийти із найскладніших ситуацій козака-характерника Швайки та його юних помічників. Розвиток уміння вести діалоги та полілоги за змістом творів Т. Шевченка. Розвиток емоційно-вольової сфери. Формування вміння розуміти риси й поведінку козацьких ватажків шляхом активізації ідентифікації та емпатії. Розвиток особистості. Усвідомлення лицарства, сміливості, фізичної, духовної сили наших предків. Виховання й утвердження цих якостей у наш час.</p>

3	<p>Я І СВІТ Леся УКРАЇНКА (Лариса Петрівна Косач). «Мрії», «Як дитиною, бувало...», «Тиша морська», «Співець». Дитинство поетеси, роль родини у її вихованні. Неповторний світ дитинства в цих поезіях. Образ мужньої, сильної духом дівчинки, її життєрадісний погляд на світ, вільнолюбство, впевненість, розвинена уява. Значення мистецтва в житті людини.</p>	<p>Учень/учениця: розповідає про дитинство Лесі Українки, її мужність, талановитість; з допомогою вчителя усвідомлює і вміє пояснити мотив глибокого родинного зв'язку дитини з батьками; за запитаннями вчителя характеризує образ ліричної героїні; висловлює власні роздуми про неї; за запитаннями вчителя уміє розкрити зміст поезії «Співець», з'ясовувати художню своєрідність твору. Вивчає напам'ять: вірш «Як дитиною, бувало...»</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Пригадування поезії Л. Українки, які вивчалися у попередніх класах. Формування потреби пам'ятати про родинний зв'язок, про своїх предків та шанобливо про них згадувати. Розвиток мовлення і культури спілкування. Розвиток вміння за планом-схемою характеризувати образ ліричної героїні твору. Розвиток уміння висловлювати власні судження про героїню твору. Розвиток емоційно-вольової сфери. Формування уміння цінити рідний дім, свою сім'ю, свій рід. Розвиток особистості. Виховання почуття любові до батьків, родини, формування стоїчних рис характеру (мужність, цілеспрямованість, наполегливість), прагнення до самоосвіти.</p>
3	<p>Володимир Винниченко. «Федько-халамидник». Цікава історія з життя письменника. Художня розповідь про дивовижного хлопчика Федька, його життя і пригоди, стосунки з однолітками. Щедрий на добро внутрішній світ героя. Федько як особистість. ТЛ: головний герой, другорядні герої.</p>	<p>Учень/учениця: за навідними запитаннями вчителя розповідає цікаві епізоди з життя письменника; знає загальний зміст оповідання; виразно і вдумливо читає найбільш вражаючі епізоди; з допомогою вчителя вміє проаналізувати епічний твір, назвати риси характеру Федька, що вирізняють його з-поміж друзів-</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Розуміння понять порядність, чесність. Прищеплення уміння визначити головного героя твору та другорядних персонажів. Вправлятися в умінні визначати головну думку оповідання. Розвиток мовлення і культури спілкування. Розвиток уміння розповідати цікаві епізоди з життя письменника. Розвиток уміння висловлювати власні</p>

		однолітків; намагається висловити своє ставлення до літературних героїв, до зображуваного; з допомогою вчителя аналізує роль художніх засобів у творі, знаходить портрет, пейзаж, діалоги; з допомогою спроможний сформулювати головну думку оповідання.	судження про головного героя твору та його друзів-однолітків. Розвиток емоційно-вольової сфери. Формування доброго ставлення до однолітків, щедрості. Розвиток усвідомлення найважливіших цінностей моралі та етики, що роблять людину духовно багатою і щедрою на добро, порядність, чесність. Розвиток особистості. Уміння осмислити, в чому полягає неординарність, дивовижність головного героя.
1	Станіслав ЧЕРНІЛЕВСЬКИЙ. «Теплота родинного інтиму...», «Забула внучка в баби черевички...». Настрої і почуття, висвітлені в поезіях (<i>любов, доброта, висока духовність</i>). ТЛ: віршові розміри ямб, хорей.	Учень/учениця: виразно й усвідомлено читає вірші; з допомогою вчителя розвиває вміння прокоментувати почуття, про які йдеться в цих творах; за навідними запитаннями вчителя намагається співвіднести їх із пережитими особисто.	Розвиток пізнавальної діяльності. Прищеплення уміння аналізувати поняття: «любов», «доброта», «духовність». Розвиток мовлення і культури спілкування. Розвиток уміння аналізувати внутрішній світ, відчуття персонажів творів та характеризувати власні. Розвиток особистості. Осмислення ролі батьківського дому в житті людини, відповідальності за власну родину.
2	Ірина ЖИЛЕНКО. «Жар-Птиця», «Підкова», «Гном у буфеті». Поетичні роздуми про дружбу, доброту, красу, про людське щастя і шляхи до нього, про те, що може врятувати сучасний світ.	Учень/учениця: розуміє, що світ дитинства — вічне джерело сили, натхнення, мрій, фантазій; виразно й усвідомлено читає поезії; за навідними запитаннями вчителя уміє прокоментувати їхній зміст, знайти і пояснити художні засоби; за навідними	Розвиток пізнавальної діяльності. Прищеплення уміння аналізувати поняття: «дружба», «доброта», «краса», «щастя». Розвиток мовлення і культури спілкування. Розвиток уміння висловлювати власні судження про щастя і шляхи до нього, про цінності.

		<p>запитаннями вчителя намагається висловлювати власні роздуми про щастя і шляхи до нього, про цінності, які потрібно берегти в сучасному світі.</p>	<p>Розвиток емоційно-вольової сфери. Усвідомлення ролі почуття дружби в житті людини, вміння бачити красу навколо, цінувати доброту. Розвиток особистості. Присвоєння загальнокультурних та гуманістичних цінностей.</p>
3	<p>Ігор Калинець.«Писанки»; «Стежечка», «Блискавка», «Веселка», «Криничка», «Дим» (зб. «Дивосвіт») (на вибір фрагменти). Один із талановитих українських поетів, який пише і для дітей. Цікавий епізод із його життя. Своєрідність форми його поезій. Образ найдорожчої людини – мами. Відчуття, навіяні великодньою поезією «Писанки».</p>	<p>Учень/учениця: розуміє з допомогою вчителя метафоричність поезій; з допомогою вчителя уміє прокоментувати роль метафори й порівняння в «Писанці», реальне та уявне в ній; за навідними запитаннями вчителя характеризує образ мами; виразно і вдумливо читає вірші; може з допомогою вчителя прокоментувати образне бачення світу, явищ природи у них; за навідними запитаннями вчителя пояснює поєднання у творі уявного, фантастичного і реального; за запитаннями вчителя намагається висловлювати власне бачення стежки, дощу, сонця, вітру тощо. Вивчити напам'ять: 1 вірш (на вибір).</p>	<p>Розвиток мовлення і культури спілкування. Розвиток уміння характеризувати образ мами. Вправління в умінні висловлювати власне бачення стежки, дощу, сонця, вітру. Розвиток емоційно-вольової сфери. Формування естетичного сприймання світу природи, розвиток творчої уяви, фантазії. Розвиток особистості. Формування усвідомлення того, що мама – найдорожча людина.</p>

3	<p>Емма АНДІЄВСЬКА. «Казка про яян», «Говорюща риба». Сучасна українська письменниця і художниця. Її казки-притчі. Добро і любов до світу. Порушення питань моралі, дружби, сили слова. Прихований повчальний зміст творів. Принципи толерантного ставлення до інших, вірності мріям, прагнення гармонії зі світом. ТЛ: притча.</p>	<p>Учень/учениця: з допомогою вчителя намагається зрозуміти поняття притчевості в мистецтві; виразно і вдумливо читає казки; з допомогою вчителя виокремлює фантастичні елементи в них; з допомогою вчителя визначає головну думку кожного з творів, відшукавши в них ключові фрази; з допомогою вчителя намагається формулювати власні висновки про твори та про їх основні ідеї.</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Прищеплення уміння аналізувати поняття: «дружба», «мрія», «толерантність». Розвиток мовлення і культури спілкування. Розвиток уміння за ключовими фразами висловлювати головну думку твору. Вправлення в умінні за планом-схемою робити власні висновки про твір. Розвиток особистості. Присвоєння морально-етичних цінностей, що допомагають бачити й розуміти красу та приваби світу, гармонійно й щасливо жити в ньому. Розвиток толерантного ставлення до інших людей.</p>
4	<p>ПРИГОДИ І РОМАНТИКА Всеволод НЕСТАЙКО. «Тореадори з Васюківки» <i>(фрагменти).</i> В. Нестайко — відомий у світі український дитячий письменник. Пригодницький захоплюючий сюжет, мрія і дійсність, смішне, комічне, романтичне в його пригодницькій повісті для дітей.</p>	<p>Учень/учениця: знає основне про письменника; з допомогою вчителя розуміє поняття романтичного і пригодницького; з допомогою вчителя визначає жанр твору; самостійно чи з допомогою вчителя ознайомлюється зі змістом фрагментів; за навідними запитаннями вчителя намагається аналізувати поведінку героїв, їхні вчинки, моральний вибір у різних життєвих ситуаціях; характеризує улюбленого героя, аргументує свій вибір,</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Прищеплення уміння аналізувати поняття: «романтичного» та «пригодницького». Розвиток мовлення і культури спілкування. Вправлення в умінні обґрунтовувати та аргументувати власну точку зору. Розвиток уміння характеризувати улюбленого героя. Формування уміння висловлюватися про зв'язок прочитаного з власними життєвими спостереженнями. Розвиток особистості. Формування активної життєвої позиції, позитивних рис характеру. Вміння толерантно й аргументовано доводити свою</p>

		<p>розкриває риси його вдачі; виокремлює, виразно читає й коментує найцікавіші епізоди тексту; з допомогою вчителя аналізує зв'язок пригодницького і звичайного, комічного і нейтрального; за навідними запитаннями вчителя намагається висловлюватися про зв'язок прочитаного з власними життєвими спостереженнями.</p>	<p>думку, відстоювати власну позицію.</p>
3	<p>Ярослав СТЕЛЬМАХ. «Митькозавр з Юрківки, або Химера лісового озера» (фрагмент). Таємничі, веселі й незвичайні події в повісті, передані образним словом. Допитливість, винахідливість, кмітливість хлопчиків — головних героїв.</p>	<p>Учень/учениця: уміє переказувати зміст фрагмента повісті, з допомогою вчителя визначає кульмінаційний епізод у ній; з допомогою характеризує образи Сергія і Митька, їхню поведінку в складній ситуації; за навідними запитаннями вчителя намагається висловлювати власні роздуми про місце уяви, фантазії, романтичності в житті сучасної людини; з допомогою вчителя знаходить у тексті реальні (звичайні) та пригодницькі події.</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Прищеплення уміння аналізувати поняття: «романтика», «допитливість», «винахідливість», «кмітливість». Розвиток уміння фантазувати. Розвиток мовлення і культури спілкування. Розвиток уміння схарактеризувати образи хлопців: Сергія і Митька. Формування уміння висловлювати власну точку зору про роль уяви, фантазії у власному житті та житті інших людей. Розвиток особистості. Усвідомлення значення романтичності, життєлюбства в житті людини.</p>

3	<p>Леся ВОРОНИНА. «Тасмне Товариство боягузів, або засіб від переляку № 9». Леся Воронина — сучасна письменниця, авторка багатьох книг для дітей. Фантастична, романтична, багатоепізодна повість про виховання гідності та мужності. Стосунки між різними поколіннями в родині. ТЛ: сюжет.</p>	<p>Учень/учениця: знає основне про письменницю; самостійно чи з допомогою вчителя переказує зміст твору; за навідними запитаннями вчителя висловлює своє сприйняття твору; за навідними запитаннями вчителя характеризує образ головного героя Кліма, розмірковує, як виховувати в собі риси сміливості, хоробрості, кмітливості.</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Прищеплення уміння аналізувати поняття: «боягузство», «гідність», «мужність», «кмітливість», «хоробрість». Розвиток мовлення і культури спілкування. Розвиток уміння схарактеризувати образ головного героя Кліма. Вправлення у різних видах переказу (переказі-розповіді та переказі-роздумі). Розвиток особистості. Формування позитивного світогляду, розвиток вільного висловлення думки, вміння дискутувати, прищеплювати інтерес до пізнання нового, виховувати прагнення до самовдосконалення, самореалізації в ім'я добра.</p>
3	<p>ГУМОРИСТИЧНІ ТВОРИ Гумористичне й сатиричне зображення. Жанрова різноманітність гумористичних творів (анекдоти, байки, усмішки, гуморески, співомовки та ін.). Велика роль гумору в житті українців. Леонід ГЛІБОВ. «Щука», «Муха і Бджола», «Жаба і Віл». Визначний український байкар, поет. Викривальна і повчальна спрямованість байок письменника. Побудова байки. ТЛ: гумор, сатира, байка,</p>	<p>Учень/учениця: розуміє роль гумору в житті українців; з допомогою вчителя називає жанри гумористичних творів; уміє розповісти про особливість побудови байки; виразно і вдумливо читає твори Л. Глібова, коментує з допомогою вчителя їхній прихований зміст; уміє за навідними запитаннями вчителя виокремити головну думку кожної байки, пояснити алегоричні образи; з допомогою вчителя уміє зіставляти описане в байках із сьогоdnішнім</p>	<p>Розвиток мовлення і культури спілкування. Розвиток уміння виразно читати байки. Вправлення у декламуванні байки «Щука». Розвиток особистості. Формування розуміння гумору в житті українців. Виховання потреби читати гумористичні твори. Формування життєстверджувальних, оптимістичних настроїв, уміння тактовно реагувати на іронію, гумор.</p>

	алегорія, мораль.	реальним життям. Вивчає напам'ять: байку «Щука».	
2	<p>Степан РУДАНСЬКИЙ. «Добре торгувалось», «Гуменний», «Запорожці у короля», «Свиня свинею». Коротко про письменника. Співомовки С. Руданського — унікальне явище у світовому письменстві. Висміювання моральних вад, негативних рис характеру, авторська симпатія до простої людини, до її розуму, кмітливості, почуття гумору, вміння посміятися над власною безпорадністю, вміння відстояти свою гідність.</p> <p>ТЛ: гумореска, співомовка, інверсія.</p>	<p>Учень/учениця: розуміє вияв народної мудрості у гуморесках, викривальний пафос співомовок; виразно й усвідомлено читає твори; з допомогою вчителя визначає іронічне ставлення до негативних рис характеру; намагається тлумачити терміни «гумореска», «співомовка», «інверсія»; з допомогою вчителя виокремлює головну думку кожного твору; поступово засвоює особливості виразного читання цих творів; за навідними запитаннями вчителя характеризує героїв і порівнює їх; з допомогою вчителя пояснює зв'язок історичних фактів із їх гумористичним відображенням у співомовках; поглиблює вміння проводити паралелі з сучасним життям; намагається обґрунтовувати власні спостереження над смішними ситуаціями в житті.</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Прищеплення уміння тлумачити терміни: «гумореска», «співомовка», «інверсія». Розвиток уміння пригадати та розповісти про власні спостереження над смішними ситуаціями в житті. Розвиток уміння визначати головну думку творів. Розвиток мовлення і культури спілкування. Вправління у виразному читанні творів. Розвиток уміння характеризувати та порівнювати героїв творів. Розвиток особистості. Розвиток почуття гумору, усвідомлення того, що гумор – ознака духовного здоров'я людини. Усвідомлення викривального пафосу гумористичних творів. Поглиблення вміння проводити паралелі гумору із сучасним життям.</p>

2	<p>Павло Глазовий. «Еволюція», «Найважча роль», «Заморські гості», «Похвала». Іронічно-пародійна, викривальна спрямованість гумористичних і сатиричних творів.</p>	<p>Учень/учениця: виразно і вдумливо читає твори; з допомогою вчителя вміє виокремлювати основні ідеї, аналізувати художні особливості гуморесок, проводити аналогії з власними спостереженнями. Вивчити напам'ять: 1 гумореску (на вибір).</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Розвиток уміння виділяти ідею творів. Розвиток мовлення і культури спілкування. Вправління у виразній декламації гуморески. Розвиток особистості. Розвиток уміння іронічно, критично, з почуттям гумору сприймати явища навколишньої дійсності й самого себе.</p>
4 (упро довж року)	<p>ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ Ознайомлення із найцікавішими письменниками-земляками, їхніми творами.</p>	<p>Запам'ятати імена і твори письменників-земляків. Вдумливо читати їхні твори, розглядати зміст та основні ідеї. Висловлювати власну думку про доробок письменників-земляків.</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Розвиток уміння запам'ятовувати імена та твори письменників-земляків. Розвиток мовлення і культури спілкування. Розвиток уміння розповідати цікаві епізоди з життя письменника. Розвиток уміння висловлювати власні судження про доробок письменників-земляків. Розвиток особистості. Виховання шанобливого ставлення до митців рідного краю.</p>
2	<p>УРОК-ПІДСУМОК Бесіда про твори, які вивчалися впродовж року й викликали найбільше зацікавлення.</p>	<p>Вміти називати імена митців, твори яких вивчали упродовж року. Вміти розповідати про ті, які найбільше сподобалися, пояснити, чому.</p>	<p>Розвиток мовлення і культури спілкування. Розвиток вміння називати імена письменників, твори яких вивчали упродовж року. Розвиток уміння творчо розповідати про твори, які найбільше сподобалися. Розвиток особистості. Формування власної думки, власної позиції.</p>

7 клас

Усього — 70 год. На тиждень — 2 год. Текстуальне вивчення творів — 54 год. Повторення та узагальнення — 2 год.

Література рідного краю — 4 год. Позакласне читання — 4 год. Розвиток мовлення — 4 год. (у межах годин на текстуальне вивчення). Резервний час — 6 год.

К-ть годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
1	<p>ВСТУП. Художній твір як явище мистецтва, новий ірреальний світ, створений письменником. Його особливість і значення. Функції мистецтва.</p>	<p>Учень/учениця: розуміє значення слова мистецтво; усвідомлює, що художній твір – це явище мистецтва; з допомогою вчителя характеризує функції літератури як мистецтва слова.</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Розвиток розуміння поняття «мистецтво», «ірреальний світ». Розвиток мовлення і культури спілкування. Розвиток уміння називати та характеризувати функції літератури. Розвиток особистості. Усвідомлення потреби зацікавлення мистецтвом, його впливом на людину.</p>
4	<p>ІЗ ПІСЕННИХ СКАРБІВ Суспільно-побутові пісні «Ой на горі та жінці жнуть», «Стоїть явір над водою», «Гомін, гомін по діброві», «Ой у степу криниченька» Висловлювання відомих людей про українські народні пісні. Їхнє ідейно-художнє багатство. Жанрово-тематичне розмаїття пісень (суспільно-побутові:</p>	<p>Учень/учениця: усвідомлює пафос козацьких і чумацьких пісень; з допомогою вчителя добирає висловлювання відомих людей про українські пісні, коментує їх; вдумливо читає тексти пісень, коломийок; за навідними запитаннями вчителя уміє проаналізувати їхній зміст, образи, настрої, з'ясовуючи художні засоби, специфічні ознаки народної пісні та коломийки.</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Ознайомлення із кращими зразками народної творчості українців. Зіставлення жанрово-тематичних різновидів суспільно-побутової пісенності (козацькі, чумацькі, бурлацькі, солдатські та ін.). Розвиток емоційно-вольової сфери.</p>

	<p>козацькі, чумацькі, кріпацькі, солдатські, бурлацькі, заробітчанські тощо). Трагічний і героїчний пафоси козацьких і чумацьких пісень.</p> <p>Коломийки «Дозвілля молоді», «Жартівливі коломийки» — «перли розсипаного намиста». Особливість жанру і його життєвість. Побудова, ритм коломийок. Життєствердний, гумористичний пафос.</p> <p>ТЛ: суспільно-побутові пісні, коломийки, пафос твору.</p>	<p>Вивчає напам'ять: 1 пісню (на вибір).</p>	<p>Розвиток відчуття самотності кожного різновиду пісень.</p> <p>Розвиток особистості.</p> <p>Осмислення значення пісенної спадщини українців, бажання відроджувати і вивчати оригінальну творчість.</p>
6	<p>ПРО МИНУЛІ ЧАСИ</p> <p>Іван ФРАНКО. «Захар Беркут» (скорочено). Короткі відомості про митця і його багатогранну творчість. Змалювання героїчної боротьби русичів-українців проти монголо-татарських нападників. Патріотичний мотив, його зв'язок із розгортанням сюжету.</p> <p>ТЛ: історична повість, мотив.</p>	<p>Учень/учениця: за навідними запитаннями вчителя розповідає коротко про І. Франка; розуміє зміст та історичну основу повісті; переказує і коментує зміст; з допомогою вчителя визначає тему повісті та її провідні мотиви; володіє навичками аналізу епічного твору; за навідними запитаннями вчителя характеризує образи Захара Беркута, Максима, Мирослави, Тугара Вовка; з допомогою вчителя намагається підтверджувати власну думку цитатами з тексту; визначає улюбленого героя; з допомогою вчителя аналізує роль художніх засобів, особливості мови; за навідними запитаннями вчителя обговорює проблему вибору людини у вирішальній ситуації.</p>	<p>Розвиток мовлення і культури спілкування.</p> <p>Розвиток уміння характеризувати образи Захара Беркута, Максима, Мирослави, Тугара Вовка.</p> <p>Формування уміння розповісти про проблему вибору людини у вирішальній ситуації.</p> <p>Розвиток емоційно-вольової сфери.</p> <p>Засобами проникнення у внутрішній світ героїв сприяти присвоєнню морально-етичних цінностей рідного народу.</p> <p>Розвиток особистості.</p> <p>Усвідомлення правди історичної та художньої, сприймання літературного твору як моделі</p>

			дійсності давніх часів. Виховання патріотичного почуття, поваги до батьків, вірності у дружбі і в коханні.
3	<p>Тарас Шевченко. «Мені тринадцятий минало...», «Тополя», «Як умру, то поховайте...»</p> <p>Повторення життєпису поета. Мотив усеперемагаючого життєлюбства, доброти, любові. Зміна емоційного стану незахищеної дитячої душі у великому і складному світі («Мені тринадцятий минало...»). Романтична ідея незнищенності справжнього кохання, краси, вірності («Тополя»). «Як умру, то поховайте...» – твір, що єднає минуле, теперішнє і майбутнє. Історія його написання. Ідея єднання з рідною землею. Мрія про щасливе майбутнє свого народу, віра в нього.</p> <p>ТЛ: балада, романтичний пейзаж, прийоми контрасту, метаморфози, ідея.</p>	<p>Учень/учениця: знає про творче життя поета (коротко); розуміє значення його творчості для українського народу; виразно й осмислено читає твори; з допомогою вчителя аналізувати роздум поета про сирітське дитинство, пояснити роль контрасту та інших художніх засобів у творі «Мені тринадцятий минало»; аналізує ознаки балади («Тополя»); з допомогою вчителя розуміє фольклорну основу твору, роль символів у ній, народнопісенних засобів, зокрема прийому метаморфози; з допомогою вчителя розкриває ідею твору «Заповіт».</p> <p>Вивчити напам'ять: «Заповіт».</p>	<p>Розвиток мовлення і культури спілкування.</p> <p>Удосконалення вміння аналізувати внутрішній світ героя твору.</p> <p>Спостереження за авторським вибором словника під час описів природи.</p> <p>Розвиток особистості.</p> <p>Усвідомлення того, що здатність мріяти – невід'ємна риса характеру розвиненої людини. Усвідомлення великого значення для формування особистості почуття вірності (ідеї, батьківщині, любові, принципам).</p>
4	<p>Андрій Чайковський. «За сестрою» (скорочено). Коротко про митця. Відтворення історичних подій із позицій гуманізму. Напружений</p>	<p>Учень/учениця уміє: з допомогою вчителя аналізувати повість; визначати її жанрові ознаки; характеризувати образи козаків-запорожців; самостійно чи з допомогою вчителя складати план до характеристики</p>	<p>Розвиток мовлення і культури спілкування.</p> <p>Удосконалення вміння характеризувати образи козаків-запорожців.</p>

	динамічний сюжет героїко-романтичної повісті. Використання фольклорних мотивів, засобів (зокрема прийому гіперболізації). Благородство, відповідальність, мужність, вірність, життєлюбство запорозьких козаків. ТЛ: героїко-романтична повість, романтичний герой, композиція.	Павлуся; за навідними запитаннями вчителя з'ясовує фольклорні мотиви, засоби; висловлює власні судження про героїство і лицарську відвагу головного героя.	Розвиток уміння складати план до характеристики Павлуся. Формування потреби висловлювати власну думку про чесноти головного героя твору. Розвиток особистості. Виховання лицарських чеснот, почуття патріотизму, відданості, віри в перемогу добра, краси, справедливості. Розвиток уміння коментувати мотиви вчинків персонажів.
6	Михайло СТЕЛЬМАХ. «Гуси-лебеді летять...» (фрагменти). Коротко про митця. Його поетичне сприймання світу. Автобіографічна повість про дитинство. Єдність світу природи і світу дитячої душі (у вчинках, поведінці, роздумах, переживаннях). Звичаї, традиції українців. Символ образу гусей-лебедів. Образ чутливого до краси хлопчика Михайлика. ТЛ: автобіографічний твір, символ.	Учень/учениця: знає про звичаї та традиції українського народу; за навідними запитаннями вчителя переказує зміст фрагментів повісті; з допомогою вчителя розкриває образ Михайлика, розповідає про його сприйняття життя, характеризує інші образи (діда, батьків, подружки Люби); з допомогою вчителя визначає головну думку твору, з'ясовує роль художніх засобів та елементів фольклору; за навідними запитаннями вчителя розкриває власне розуміння образу гусей-лебедів.	Розвиток пізнавальної діяльності. Ознайомлення із звичаями та традиціями українців. Розвиток розуміння символу та образу гусей-лебедів. Розвиток мовлення і культури спілкування. Удосконалення вміння переказу фрагментів твору. Розвиток уміння характеризувати образ Михайлика та образи інших героїв. Розвиток особистості. Виховання любові до батьків, пошани до старших, любові до природи і світу. Розвиток фантазії, уяви в житті дитини.
4	Григор ТЮТЮННИК. «Климко»	Учень/учениця: знає про події часів	Розвиток мовлення і культури

	<p>Цікавий епізод із дитинства письменника. Тема воєнного лихоліття в повісті. Автобіографічна основа твору. Ідея самопожертви. Морально-етичні уроки доброти, чуйності, турботи про рідних. Художні особливості твору (<i>мова персонажів, художня деталь</i>).</p> <p>ТЛ: художня деталь.</p>	<p>воєнного лихоліття в Україні (Велика Вітчизняна війна); за навідними запитаннями вчителя уміє переказувати зміст повісті, проводити паралелі між особистим життям автора і сюжетом твору; розвиває навички аналізу епічного твору; з допомогою вчителя характеризує образ Климка; з допомогою вчителя пояснює художні особливості твору; виокремлює й переказує найбільш вражаючий епізод із повісті (аргументує свій вибір); з допомогою висловлює власні роздуми про значення доброти і чуйності в людському житті.</p>	<p>спілкування. Розвиток навичок аналізу епічного твору. Формування вміння висловлювати власні роздуми про значення чуйності й доброти в людському житті. Удосконалення вміння характеризувати образ. Розвиток особистості. Виховання рис чуйності, доброти, турботи про ближнього, здатності співпереживати.</p>
2	<p>«ТИ ЗНАЄШ, ЩО ТИ — ЛЮДИНА...» Олекса СТОРОЖЕНКО. «Скарб». Короткі відомості про автора, його гумористичні твори. Морально-етичні проблеми оповідання. Гумористичне, викривальне зображення головного героя. Скарб — узагальнений образ щастя. Повчальний характер оповідання. ТЛ: засоби гумористичного зображення (<i>поглиблено</i>).</p>	<p>Учень/учениця: переказує сюжет оповідання, коментує його; з допомогою вчителя висвітлює особливості гумористичного змалювання образу головного героя, його поведінки; самостійно чи з допомогою дорослого уміє розкрити символічне (приховане) значення образу скарбу; з допомогою вчителя висловлює власні міркування про сенс людського буття, щастя людини.</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Розвиток розуміння гумору та вміння його сприймати. Розвиток уміння розкривати символічне (приховане) значення явища, події. Розвиток уяви та уявлень дитини про щастя. Розвиток особистості. Осмилення цінності життя, його наповненості й сенсу.</p>
1	<p>Богдан ЛЕПКИЙ. «Мишка (Казка для дітей, для малих і великих)» Твір, написаний спеціально для дітей. Актуальні морально-етичні питання в ньому,</p>	<p>Учень/учениця: виразно і вдумливо читає твір, за навідними запитаннями вчителя уміє переказувати його зміст, визначати ідею; з допомогою вчителя знаходить і коментує реальне й уявне у творі;</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Формування уміння розуміти та аналізувати трагічні й комічні ситуації у житті.</p>

	<p>проблема збереження загальнолюдських цінностей. Трагічна і комічна ситуації, їхня роль у розкритті головної думки, моралі.</p>	<p>розкриває трагічну і комічну ситуації, їхню роль у втіленні ідеї, притчевої моралі; самостійно чи з допомогою вчителя придумує власне закінчення.</p>	<p>Розвиток мовлення і культури спілкування. Розвиток уміння висловлювати власне ставлення до прочитаного та його обговорення. Розвиток особистості. Усвідомлення того, що цінності бувають справжні та фальшиві, що останні не приносять людині щастя. Розвиток уміння обирати власну життєву позицію. Розвиток розуміння істинних життєвих цінностей.</p>
4	<p>Ліна КОСТЕНКО. «Дощ полив...», «Кольорові миші», «Чайка на крижині», «Крила». Коротко про письменницю. Уявне, фантастичне і реальне в її поезіях. Ідея зіткнення неповторності й буденності, стандарту в «Кольорових мишах». Умовна, вигадана ситуація. Образ особливої дівчинки Анни. Розгорнута притчева метафора про глибоке духовне наповнення людини — її «крилатість», що проявляється індивідуально. Духовне багатство — найбільший скарб у житті. ТЛ: диптих.</p>	<p>Учень/учениця: виразно, вдумливо читає і коментує поезії, визначає їхні основні мотиви; з допомогою вчителя пояснює умовність ситуації, зображеної в поезії «Кольорові миші», алегорію образу кольорових мишей; з допомогою вчителя характеризує образ Анни, причину її відокремленості від загалу; за навідними запитаннями вчителя висловлює власні роздуми, що виникли під час прочитання поезій; розуміє різницю між матеріальним і духовним; з допомогою вчителя визначає головну думку, розшифровує та коментує метафоричний підтекст образів, самостійно чи з допомогою вчителя висловлює власні міркування про духовність людини та її значення в сучасному житті; дискутує про</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Ознайомлення із поняттям «духовне багатство» і його роллю у житті. Розвиток уміння з'ясовувати значення нових слів. Розвиток мовлення і культури спілкування. Розвиток умінь висловлювати власні міркування про духовне наповнення людини та індивідуальні способи його наповнення у житті. Розвиток емоційно-вольової сфери. Розуміння художніх засобів у творі та їхньої ролі у розкритті</p>

		<p>необхідність бути духовно розвиненим і багатим.</p> <p>Вивчає напам'ять: 1 вірш (на вибір).</p>	<p>образів.</p> <p>Розвиток особистості.</p> <p>Формування неординарної особистості, розвиток творчої уяви, фантазії. Прищеплення прагнення зберегти в собі ці якості.</p> <p>Усвідомлення високих моральних якостей, духовного багатства людини.</p>
4	<p>Василь Симоненко. «Лебеді материнства», «Ти знаєш, що ти – людина...», «Гей, нові Колумби й Магеллани...».</p> <p>В. Симоненко – «лицар на білому коні» в українській літературі. Громадянські, патріотичні мотиви, романтичний пафос його лірики. Загальнолюдські цінності та ідеї.</p>	<p>Учень/учениця: розуміє й уміє пояснити поняття «ліричний герой»;</p> <p>виразно і вдумливо читає поезії;</p> <p>аналізує їх, з допомогою вчителя визначає їхні провідні мотиви та ідеї; за навідними запитаннями вчителя коментує художні засоби, з'ясовує символічний зміст образу лебедів, романтичний пафос твору;</p> <p>самостійно чи з допомогою вчителя висловлює власні роздуми про сенс людського буття, патріотизм, почуття власної гідності й самодостатності;</p> <p>дискутує про значення патріотизму в житті сучасної людини.</p> <p>Вивчає напам'ять: 1 вірш (на вибір).</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності.</p> <p>Уточнення розуміння поняття «ліричний герой».</p> <p>Розвиток мовлення і культури спілкування.</p> <p>Розвиток умінь висловлювати власні роздуми про сенс людського буття, патріотизм, почуття власної гідності й самодостатності.</p> <p>Формування уміння вести дискусію про роль патріотизму.</p> <p>Розвиток емоційно-вольової сфери.</p> <p>Усвідомлення загальнолюдських цінностей та ідей.</p> <p>Розвиток особистості.</p> <p>Виховання любові до матері, Батьківщини, почуття власної гідності. Осмислення необхідності активної життєвої</p>

			позиції та максимальної самореалізації
4	<p>Марина ПАВЛЕНКО. «Русалонька із 7-В, або Прокляття роду Кулаківських» (фрагменти). Казкове й реалістичне в повісті-казці, час теперішній і минулий у ній. Роздуми про сенс людського життя, моральний вибір кожного. Добро і зло в повісті, у сучасному світі та в людині. ТЛ: повість-казка.</p>	<p><i>Учень/учениця:</i> уміє переказувати й коментувати сюжет повісті, з допомогою вчителя пояснювати особливості композиції; з допомогою вчителя уміє знаходити в ній казкове і реальне; за навідними запитаннями вчителя характеризує образи дітей та дорослих, аналізує їхні вчинки; розкриває символічне значення образів старовинної шафи та чарівних коралів; з допомогою вчителя виокремлює і з'ясовує роль художніх засобів у творі; висловлює власні роздуми про суть людського життя, моральний вибір кожного.</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Уточнення розуміння понять «добро», «зло» у повісті, у сучасному світі та в людині. Сприяння розвитку розуміння символічного значення образів старовинної шафи та чарівних коралів. Розвиток мовлення і культури спілкування. Розвиток уміння характеризувати образи дітей та дорослих. Удосконалення уміння розповідати про суть людського життя, моральний вибір людини. Розвиток особистості. Спонування до творення і примноження добра, краси.</p>
1	<p>Любов ПОНОМАРЕНКО. «Гер переможений». Загальнолюдська ідея гуманізму й толерантності. Особливості художніх засобів новели (роль деталей, поєднання різних часових площин тощо). ТЛ: новела.</p>	<p><i>Учень/учениця:</i> розуміє значення понять «толерантність», «гуманізм»; уважно читає новелу; за навідними запитаннями вчителя пояснює головну думку в кожному епізоді; коментує власне розуміння закінчення твору; з допомогою вчителя розвиває уміння визначити основну ідею твору.</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Уточнення розуміння понять «толерантність», «гуманізм». Розвиток мовлення і культури спілкування. Вправляння в умінні виділяти головну думку в кожному епізоді тексту. Розвиток особистості. Усвідомлення ролі й значення</p>

			гуманізму, толерантності в розвитку людства і духовності кожної людини.
4	<p>МИ – УКРАЇНЦІ</p> <p>Олег Ольжич. «Господь багатий нас благословив», «Захочеш – і будеш» (із циклу «Незнаному воякові»).</p> <p>Олена Теліга. «Сучасникам», «Радість», «Пломінний день».</p> <p>Українські національні герої, лицарі духу. Романтичний максималізм, сила духу, життєрадісність, шляхетність, патріотизм, висловлені образним словом. Ідея оптимізму і життєлюбства через художнє слово. Моральний заповіт нащадкам.</p>	<p>Учень/учениця: має уявлення про Україну періоду Другої світової війни, діяльність українських патріотів; за навідними запитаннями вчителя розповідає про життя і героїчну загибель Олега Ольжича й Олени Теліги; виразно й осмислено читає їхні поезії; з допомогою вчителя розвиває вміння аналізувати вірші, визначати їхні основні ідеї, мотиви; з допомогою вчителя та однолітків висловлює власні роздуми (дискутує) про сенс людського життя, формування себе як особистості.</p> <p>Вивчити напам'ять: 1 вірш (на вибір).</p>	<p>Розвиток мовлення і культури спілкування.</p> <p>Вправляння в умінні розповідати про життя і героїчну загибель Олега Ольжича й Олени Теліги. Формування уміння брати участь у дискусії разом із однолітками.</p> <p>Розвиток особистості.</p> <p>Усвідомлення духовної краси особистості, наділеної розумом, талантом, вірній гуманістичним переконанням.</p> <p>Плекання прагнення стати особистістю.</p> <p>Усвідомлення активної життєвої позиції як вияву європейськості.</p>
4	<p>Олександр ГАВРОШ. «Неймовірні пригоди Івана Сили». Повість про пригоди українського силача, який став чемпіоном Чехословаччини та Європи з кількох видів спорту, об'їздив півсвіту, здобувши безліч перемог. Іван Сила (Іван Фірцак) — утілення непереможного духу українського народу, його доброти й щирості. Морально-етична</p>	<p>Учень/учениця: ознайомлюється з історичною довідкою про Івана Фірцака; за навідними запитаннями вчителя переказує зміст повісті, визначає головні проблеми, з допомогою вчителя характеризує образи героїв; з допомогою вчителя та однолітків висловлює міркування про необхідність серйозного ставлення до свого здоров'я, до спорту; про чесність у спортивних змаганнях; з допомогою вчителя придумує свою</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності.</p> <p>Уточнення розуміння понять «добро», «зло», «справжня дружба», «любов», «чесність».</p> <p>Розвиток мовлення і культури спілкування.</p> <p>Удосконалення вміння характеризувати образи героїв.</p> <p>Формування уміння придумувати творчу розповідь</p>

	проблематика твору: добро і зло, справжня дружба і любов, чесність і підступність. Іван Сила (Іван Фірцак) — утілення непереможного духу українського народу, його доброти й щирості. Морально-етична проблематика твору: добро і зло, справжня дружба і любов, чесність і підступність.	історію з головним героєм — Іваном Силою.	про «свого» Івана Силу. Розвиток особистості. Формування життєстверджуючих, оптимістичних настроїв, бажання розвивати своє тіло, здобувати спортивні перемоги, досягати вершин у житті.
3	Андрій Малишко. «Пісня про рушник», «Чому, сказати, й сам не знаю...», «Вчителька», «Так живуть на цій землі поети...». Відомий український поет і його пісні, що стали народними. Патріотичні почуття, найвищі духовні цінності в них. Художні засоби донесення до читача ідей патріотизму, гуманізму, історичної пам'яті. Ліризм поезій А. Малишка.	Учень/учениця: знає основні вірші поета та його пісні; виразно і вдумливо читає поезії; з допомогою вчителя визначає основні мотиви; розуміє роль художніх засобів, символічність образів; з допомогою вчителя висловлює свої роздуми. Вивчити напам'ять: 1 вірш (на вибір).	Розвиток мовлення і культури спілкування. Удосконалювати вміння висловлювати власну точку зору. Розвиток особистості. Формування морально-етичних цінностей. Розвиток естетичного смаку, виховання патріотичних почуттів. Усвідомлення художніх засобів, які доносять до читача ідеї патріотизму, гуманізму, історичної пам'яті. Усвідомлення поняття «ліризм» та як він проявляється у поезіях А. Малишка.
4 (упро довж року)	ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ Ознайомлення з письменниками земляками, їхніми творами.	Знати письменників, які народилися в рідному краї. Прочитати зразки їхніх творів. Висловлювати власні міркування про них.	Розвиток пізнавальної діяльності. Розвиток уміння запам'ятовувати імена і твори письменників-земляків.

			<p><i>Розвиток мовлення і культури спілкування.</i> Розвиток вміння розповідати цікаві епізоди з життя письменника. Розвиток уміння висловлювати власні судження про доробок письменників-земляків.</p> <p><i>Розвиток особистості.</i> Виховання шанобливого ставлення до митців рідного краю</p>
2	<p>УРОК-ПІДСУМОК Бесіда про твори, що вивчалися упродовж року й викликали найбільшу зацікавленість.</p>	<p>Назвати імена митців та їхні твори, які вивчалися. Виокремити серед них ті, які найбільше запам'яталися. Висловлювати міркування про найулюбленіші.</p>	<p><i>Розвиток мовлення і культури спілкування.</i> Розвиток вміння називати імена письменників, твори яких вивчали упродовж року. Розвиток уміння творчо розповідати про твори, які найбільше сподобалися.</p> <p><i>Розвиток особистості.</i> Формування власної думки, власної позиції.</p>

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ЧИТАННЯ (на вибір)

6 клас

1. *АНДІЄВСЬКА Е.* Казки
2. *БАГМУТ І.* «Пригоди чорного кота Лапченка, описані ним самим»
3. *БЛИЗНЕЦЬ В.* «Звук павутинки», «Золота гора до неба», «Женя і Синько»
4. *ВИННИЧЕНКО В.* «Кумедія з Костем»
5. *ГЛІБОВ Л.* Байки, загадки
6. *ГУЛАК-АРТЕМОВСЬКИЙ П.* Байки
7. *ГУЦАЛО Є.* «У гаї сонце зацвіло»
8. *КАЛИНЕЦЬ І.* «Казки зі Львова», «Хлопчик-фігурка, який задоволений собою»
9. *МАЙДАНСЬКА С.* «Чарівна шабля-веселка з гаптованої хмарки»
10. *НЕСТАЙКО В.* «Таємниця трьох невідомих», «Пригоди Робінзона Кукурудзо», «Незнайомиць із 13 квартири»
11. *ОКСЕНИК С.* «Лісом, небом, водою»
12. *ПАГУТЯК Г.* «Втеча звірів, або Новий бестіарій»
13. *ПІДГРЯНКА Марійка.* «В чужому пір'ю»
14. *РЕБРО П.* «Козацькі жарти»
15. *РУДАНСЬКИЙ С.* Співомовки: «Окуляри», «Чуприна», «Чому дурні?», «Розумний панич», «Слабий зуб», «Торбин брат», «Лінивий»
16. *УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ПЕРЕКАЗИ ТА ЛЕГЕНДИ:* «Скелі Мангупа», «Шандровський соляний колодязь»
17. *СТЕЛЬМАХ Яр.* «Найкращий намет», «Вікентій Прерозумний»

7 клас

1. *ВАСИЛЬЧЕНКО С.* «Приблуда»
2. *ГАВРОШ О.* «Лагуна-Лагуна або Іван Сила на острові Щастя»
3. *ГУЛАК К.* «Перекличка»
4. *ДІМАРОВ А.* «Друга планета», «Блакитна дитина»
5. *КАЩЕНКО А.* «Над Кодацьким порогом»
6. *КОКОТЮХА А.* «Таємниця козацького скарбу», «Клуб боягузів»
7. *ЛУЩЕВСЬКА О.* «Друзі за листуванням»
8. *МАЛИК В.* «Таємний посол»
9. *МУЛЯР М.* «Гра»
10. *ОПІЛЬСЬКИЙ Ю.* «Золотий лев», «Ідоли падуть»
11. *ПАВЛЕНКО М.* «Русалонька із 7-В проти Русалоньки з Білокрилівського лісу», «Русалонька із 7-В. В тенетах лабіринту», «Русалонька із 7-В та загублений у часі (Кн. 2)»
12. *СТЕЛЬМАХ М.* «Щедрий вечір»
13. *СТОРОЖЕНКО О.* «Закоханий чорт», «Голка», «Вуси»
14. *ТРУБЛАЇНІ М.* «Шхуна «Колумб»

15. *ТЮТЮННИК Г.* «Вогник далеко в степу»
16. *ХАРЧУК Б.* «Діана»
17. *ЧАЙКОВСЬКИЙ А.* «Богданко», «Сагайдачний»
18. «*ЖИТТЯ ВИДАТНИХ ДІТЕЙ*» (серія). (Марина Павленко про Павла Тичину, Василя Симоненка, Ірину Жиленко та ін.)